Atgimimo Square

In 2014, a field evaluation was conducted Klaipėda's Atgimimo square. Eight trenches (a total of 100 m^2) were excavated in roughly 1 ha (Fig. 1). A detailed plan, which seeks to provide information about development on the basis of former historical development and to commemorate the former historical street network, is being prepared for the investigated location. This part of the old town is known in historical sources from the late 16th century, but the main prewar development accents began to form in the first half of the 19th century and acquired their final form after the Great Fire of 1854. During the Second World War the investigated area was severely damaged. In 1981 plans were made to create Lenin Square on the grounds of Atgimimo square and the Klaipėda hotel buildings that had survived the war were demolished.

Cultural layers mostly datable to the late 18th–19th centuries were recorded during earlier investigations in the vicinity of present-day Atgimimo square (Figs. 2, 3). Meanwhile the late 16th–17th-century culture of Krūmamiestis is still not clear.

Partially disturbed foundations and paving fragments poorly linked with the available cartographic material were recorded during the evaluation. This can be explained by the fact that changes in the plot's development in the 18th, 19th, and 20th centuries are noticeable in the cartographic material. The buildings were erected in the same places in present-day Atgimimo square and the foundations of newly constructed buildings covered the foundations of earlier ones. The location of the Stock Exchange building that stood on Atgimimo Square was identified, but additional excavations need to be conducted in order to determine its size and form (Figs. 4, 5). The street structures that existed in the excavated areas survived poorly. No clear signs were discovered that would allow the locations, widths, or construction of the streets to be identified. Only elements of the former streets and items used in paving them were found: worked and unworked paving stones as well as stone and concrete footpath pavers. Owing to the small investigation area, the 17th–18th-century cultural layers of Krūmamiestis, a suburb of Klaipėda, were recorded only in places.

Darius Balsas

J. Zauerveino gatvė 16

Klaipėdos miesto istorinės dalies, vadinamos Naujamiesčiu (UK 22012), teritorijoje, 5715 m^2 dydžio sklype J. Zauerveino g. 16, rekonstruojamo pastato aplinkoje 2014 m. atlikti žvalgomieji tyrimai. Jų metu ištirti aštuoni 2x1 m dydžio šurfai ir vienas 2x2 m dydžio šurfas – bendras 20 m^2 plotas.

J. Zauerveino g. 16 sklypas yra istoriniame Vitės priemiestyje, kuris rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėtas 1437 m. XVI a. viduryje šioje vietoje minimi jau du žvejų kaimai: Didžioji ir Mažoji Vitė. XVII a. Klaipėdos krašto žemėlapyje Mažoji Vitė pavaizduota dabartinėje UAB „Klasco" teritorijoje, o Didžioji Vitė – arčiau Danės upės. Didžioji ir Mažoji Vitės prie Klaipėdos miesto buvo prijungtos 1856 m. Iki II Pasaulinio karo Vitės priemiesčio kvartaluose gatvių tinklas šiek tiek skyrėsi nuo dabartinio. Tirto sklypo teritorijoje 1923 m. Klaipėdos miesto plane pažymėti 6 pastatai su ūkiniais pastatais. Taip pat minėtame plane galime matyti, jog dabartinė Levandrų gatvė turėjo tęsinį, kuris ėjo per dabartinio J. Zauerveino g. 16 sklypo Š ir ŠV dalis, įsuk-

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – tirtas sklypas; 2 – tirtų šurfų vieta ir numeris. D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the evaluation. 1 – evaluated plot; 2 – test pit site and number.

2 pav. Tyrimų vieta 1923 m Klaipėdos miesto plane: 1 – tirtas sklypas; 2 – tirtų šurfų vieta ir numeris. D. Balso brėž.

Fig. 2. The investigation site in a 1923 city plan of Klaipėda. 1 – evaluated plot; 2 – test pit site and number.

dama į dabartinę J. Zauerveino gatvę. Šiuo metu centrinėje sklypo dalyje minėtų pastatų ir gatvės vietoje stovi vienintelis ir kur kas masyvesnis tarybiniu laikotarpiu statytas dabar rekonstruojamas pastatas.

Išsamių istorinių rašytinių šaltinių apie šios Klaipėdos Naujamiesčio teritorijos istorinę raidą nėra žinoma, tad pagrindiniu šaltiniu, leidžiančiu atkurti buvusią šios dalies materialinę kultūrą bei infrastruktūrą, lieka archeologiniai tyrimai. Zauerveino g. 16 sklypo gretimybėje archeologinius tyrimus yra atlikę archeologai R. Banytė-Rowell (1999 m.), I. Masiulienė (2002 m.), R. Jarockis (2006 m.), E. Vasiliauskas (2007 m.), G. Piličiauskienė (2007 ir 2008 m.), R. Songailaitė (2009 m.), E. Derkintis (2012 m.), R. Nabažaitė (2012 m.), M. Petkus (2013 m.). Visi aukščiau paminėti archeologai vykdė mažos apimties žvalgomuosius tyrimus. Daugiausia šių tyrimų metu fiksuoti XVIII a. pabaigos – XIX a. kultūriniai sluoksniai ir tik epizodiškai fiksuotas ankstesnis neintensyvus XVII a. siekiantis kultūrinis sluoksnis (pvz., Karklų g. 14 (R. Banytė-Rowell, 1999 m.), M. Mažvydo alėja 2 / H. Manto g. 7 (G. Piličiauskienė, 2007 m.).

2014 m. tyrimų metu šurfuose 3, 5–8 po 5–10 cm storio velėnos ir paviršinio dirvožemio sluoksniu aptikti XX a. datuojami iki 1,1–1,4 m gylio komunikacijų perkasimai arba iki 0,7–1,5 m storio permaišyti XX a. sluoksniai su statybinėmis griuvenomis, o šurfe 9, jau 20 cm gylyje atidengtas įžemis – gelsvas priemolis. Kultūrinis sluoksnis su XVIII–XIX a. archeologinėmis struktūromis bei radiniais fiksuotas išlikęs J. Zauerveino g. 16 sklypo gilumoje, Š bei ŠV dalyse, atokiau nuo dabartinės J. Zauerveino gatvės.

Šurfe 1 aptiktas iki 55 cm storio intensyvus XIX a. kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta glazūruotų indų ir koklių fragmentų, butelių duženų ir kt. Giliau atidengtas iki 50 cm storio

smulkaus eolinio smėlio sluoksnis, kuriame rasta pavienių XVIII a. datuojamų radinių – kaolino pypkučių kotelių, puodų šukių, butelių duženų ir kt. Maždaug 1,2 m gylyje fiksuotas įžemis – rupus rausvas smėlis. Šurfe 2, 60 cm gylyje aptiktas akmeninis grindinys, sudėtas iš nuo 9x7x6 iki 15x13x11 cm dydžio netašytų lauko akmenų. Po grindiniu fiksuotas apie 50 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta XVIII a. archeologinių radinių – muškietos spyna, kaolino pypkučių kotelių, puodų šukių, butelių duženų. 1,3 m gylyje fiksuotas įžemis – rupus rausvas smėlis. Šurfe 4, 20–30 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus aptiktas prieškariu apardytas stovėjusio pastato mūrinis pamato fragmentas. Šurfe atidengta išorinė pastato siena, kuri tęsiasi ŠV–PR kryptimi. Prie išorinės sienos atidengta vidinė buvusio pastato siena, kuri tęsiasi ŠR–PV kryptimi ir statmenai jungiasi prie išorinės. Pamato plotis siekia 45 cm, jis sudėtas iš netašytų 31x26, 59x42 cm dydžio akmenų, skiedinio tarp akmenų nepastebėta. Atidengta viena pastato patalpa, kurios grindys klotos raudonomis molinėmis plytomis (30x13x6 cm dydžio). Pagal surastus radinius pamatą galima datuoti XIX a. Įžemis fiksuotas 75 cm gylyje.

Atlikus archeologinius tyrimus konstatuota, kad J. Zauerveino g. 16 sklypo Š ir ŠV dalyje yra išlikęs vertingas kultūrinis sluoksnis, kurio materiali medžiaga gali svariai papildyti trūkstamas šios senamiesčio kultūros visumos istorijos žinias. Rekomenduota šioje dalyje toliau vykdyti detaliuosius tyrimus. Nustatyta, kad ši senamiesčio dalis pradėta urbanizuoti apie XVIII a. vidurį ir šių tyrimų rezultatai atkartoja ankstesnių archeologinių tyrimų, vykdytų Zauerveino g. 16 sklypo gretimybėje, rezultatus, kurių visuma patvirtina šioje Klaipėdos dalyje vyraujant XVIII a. pabaigos – XIX a. kultūrinius sluoksnius.

J. Zauerveino St. 16

In 2014, a field evaluation (eight 2x1 m test pits and one 2x2 m test pit, a total of 20 m^2) was conducted on the plot at J. Zauerveino St. 16 (Figs. 1, 2), which is in the historic suburb of Vitė, which was first mentioned in written sources in 1437. Late 18th–19th-century cultural layers have been recorded during earlier investigations in the immediate vicinity of the plot at Zauerveino St. 16 and an earlier, 17th-century cultural layer with sparse finds only occasionally.

In 2014, the evaluation recorded a cultural layer, up to 50 cm thick, with 18th–19th-century structures and finds in the N and NW parts of the plot at Zauerveino St. 16, at a depth of distance from present-day Zauerveino Street.

Karolis Duderis

Daržų gatvė

2014 m. kovo–gegužės mėnesiais Klaipėdos senojo miesto vietoje su priemiesčiais (UK 27077), Daržų gatvėje, realizuojant projektą „Daržų g. nuo Aukštosios iki Tiltų g. dangų ir šaligatvių restauravimas“ atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai, kurių metu ištirtos 4 perkasos (iš viso 70 m^2 plotas) bei žvalgytas 800 m^2 plotas, surinkta 612 radinių. Tyrinėta dalis patenka į miesto dalį, kuri XVI a. vadinta Odų priemiesčiu, XVIII a. I pusėje pavadinta Frydricho priemiesčiu. 1571 m. Albrechtas Frydrichas „amžinai paveldima Kulmo teise“ padovanojo miestui naują, beveik tokio pat dydžio kaip sala teritoriją. Intensyviausiai ji imta įsisavinti XVII a.

Reljefas aukštėja prie Turgaus aikštės bei į R nuo jos. Tai rodo, kad priemiesčio R pusė prie dabartinės Tiltų gatvės buvo užstatyta anks-